

ก้าวสู่

พอช.

มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวทางการดำเนินงาน

ตามภารกิจงานสำคัญ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

“องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก
พื้นที่เป็นตัวตั้ง
ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”

ก้าวสู่

พอช.

มุ่งสร้างชุมชนเข้มแข็ง
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(องค์การมหาชน)

Community Organizations Development Institute (public organization)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ความเป็นมา

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นหน่วยงานของรัฐรูปแบบใหม่ จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา จัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ซึ่งประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 โดยการรวมสองหน่วยงาน คือ สำนักงานกองทุนพัฒนาชนบท และ สำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง พอช. เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2543

องค์การมหาชน เป็นหน่วยงานของรัฐรูปแบบพิเศษที่ออกแบบมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์การมหาชน พ.ศ. 2542 การจัดตั้งองค์การมหาชนแต่ละองค์กร รัฐบาลจะตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีกระทรวงนั้นๆ มีคณะกรรมการเป็นกลไกการบริหารที่กำกับเชิงนโยบายและทิศทางขององค์กร โดยมีผู้อำนวยการเป็นผู้บริหารสูงสุดขององค์กร

วัตถุประสงค์

- 1 สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัย การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนเมืองและชนบท โดยยึดหลักการพัฒนาแบบองค์รวมหรือบูรณาการ บนหลักการพัฒนาที่สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมเป็นแนวทางสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคม
- 2 สนับสนุนและให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน
- 3 สนับสนุนและให้การช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนการประสานสนับสนุน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือดังกล่าวจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- 4 ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความร่วมมือขององค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

วิสัยทัศน์

2579 ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่ประเทศไทย

หลักคิดสำคัญ

องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก และพื้นที่เป็นตัวตั้งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

แผนปฏิบัติการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2566 – 2570

วิสัยทัศน์	วิสัยทัศน์ระยะ 20 ปี (พ.ศ 2560 – 2579) “ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งเต็มพื้นที่ประเทศไทย”		วิสัยทัศน์ระยะ 5 ปี (พ.ศ 2566 – 2570) “2579 ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสู่การจัดการตนเอง”	
พันธกิจ	<ol style="list-style-type: none"> สนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่ องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของ สมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท 	<ol style="list-style-type: none"> สนับสนุนและให้การช่วยเหลือ ทางการเงินแก่องค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> สนับสนุนและให้การช่วยเหลือ เพื่อการพัฒนาองค์กรชุมชนและ เครือข่ายองค์กรชุมชน ตลอดจนประสานงานการสนับสนุน และการให้การช่วยเหลือดังกล่าว จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน 	<ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมและสนับสนุนและ สร้างความร่วมมือองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ
ประเด็น การพัฒนา	องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก พื้นที่เป็นตัวตั้งในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น			
	<ol style="list-style-type: none"> การพัฒนาโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่น มีระบบที่พัฒนาไปสู่การจัดการตนเอง 	<ol style="list-style-type: none"> การสานพลังความสัมพันธ์ ของชุมชนท้องถิ่นและ ภาคีเครือข่ายพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและนโยบาย 	<ol style="list-style-type: none"> การพัฒนาและเสริมสร้าง ชีตความสามารถของผู้นำ คน และชุมชนองค์กรชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> การพัฒนาระบบ บริหารจัดการองค์กร ในการเป็นส่วนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
เป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถ จัดการตนเองบนพื้นฐานชุมชนท้องถิ่น ได้อย่างสมดุล ชุมชนผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท มีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและคุณภาพ ชีวิตที่ดีขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> ภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม และ ให้การสนับสนุนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่ ชุมชนเข้มแข็ง องค์กรชุมชน และเครือข่ายภาคประชา สังคมมีความเข้มแข็งในการป้องกันการทุจริต และประพฤติมิชอบในพื้นที่ 	<ol style="list-style-type: none"> ผู้นำชุมชนมีศักยภาพ สามารถปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมยุคใหม่ องค์กรชุมชน เครือข่ายองค์กรชุมชน เข้มแข็ง สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนา ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชนสู่การ พึ่งพาตนเอง 	<ol style="list-style-type: none"> พอช. เป็นหน่วยงานกลางของ องค์กรชุมชนและประชาสังคมในการ พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน บุคลากรมีสมรรถนะสูง สามารถ ปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงและ พร้อมสู่การบริหารจัดการในยุคดิจิทัล
แนวทางการพัฒนา	<ul style="list-style-type: none"> สนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เชื่อมโยงกับหน่วยงาน/ภาคีพัฒนาในพื้นที่อย่าง บูรณาการ ยกระดับพื้นที่ปฏิบัติการสู่พื้นที่บูรณาการ พัฒนาชุมชนท้องถิ่น พัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตชุมชนท้องถิ่น อย่างบูรณาการ พัฒนาความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของผู้มี รายได้น้อยในเมืองและชนบท พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาภาคีความร่วมมือนระหว่างชุมชน องค์กรชุมชน พอช. และภาคีพัฒนาทุนเสริม การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและผลักดันเชิง นโยบายสาธารณะทั้งระดับพื้นที่ และระดับชาติ พัฒนาเครือข่ายภาคประชาสังคมและองค์กร ชุมชนเป็นกลไกในการป้องกันการทุจริตและ ประพฤติมิชอบ 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาผู้นำ และคนรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพและ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรชุมชน และชุมชนองค์กรชุมชน <ul style="list-style-type: none"> พัฒนาคุณภาพสมาชิกองค์กรชุมชน สร้างหลักประกันทางสังคมและความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชนด้วยสวัสดิการชุมชน เสริมสร้างและสนับสนุนองค์การการเงิน/ องค์กรผู้ใช้เงินเชื่อ/กลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ให้มีระบบการบริหารที่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> พัฒนาผู้นำ และคนรุ่นใหม่ให้มี คุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างขีดความสามารถของ องค์กรชุมชนและชุมชนองค์กรชุมชน (สภาองค์กรชุมชน/สวัสดิการชุมชน/ องค์กรการเงิน/องค์กรผู้ใช้เงินเชื่อ/กลุ่ม ออมทรัพย์/สหกรณ์) ให้มีระบบการ บริหารที่ดีการบริหารและพัฒนา ศักยภาพบุคลากร

แนวทางสำคัญในการสนับสนุนการทำงานขององค์กรชุมชน

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน โดยมีหลักการทำงานสำคัญคือ การพัฒนาโดยชุมชน เป็นแกนหลัก (Community-Driven Development) มีแนวทางการทำงานร่วมในทุกโครงการ/กิจกรรม ดังนี้

- สนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลัก (Key actors) ในการวางแผนและดำเนินการตามแผนพัฒนาชุมชน ภายใต้การสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานกลาง
- สนับสนุนให้ชุมชนเป็นเจ้าของปัญหา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและวางแผนการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง (Demand driven) ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ไม่รอแต่การสนับสนุนจากภายนอก หรือรอทำตามแผนของหน่วยงาน (Supply driven)
- สนับสนุนการวางแผนพัฒนา ที่มีพื้นที่เป้าหมายในแต่ละเรื่อง ให้เต็มพื้นที่ทั่วประเทศ (Nationwide development process) ไม่ใช่ดำเนินการเฉพาะพื้นที่นำร่อง โดยชุมชน ประชาคม และท้องถิ่น เห็นภาพรวมของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา
- กิจกรรมและโครงการต่างๆ คือ “เครื่องมือ” ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
- จัดสรรและกระจายงบประมาณให้องค์กรชุมชนบริหารจัดการด้วยตนเอง
- บทบาทของ พอช. มี 2 ระดับ คือ การจัดกระบวนการพัฒนาองค์กรชุมชน (Community organizing) ในรูปแบบต่างๆ โดยใช้โครงการต่างๆ เป็นเครื่องมือ และทำหน้าที่เชื่อมโยง ประสานงาน กับหน่วยงาน และรัฐบาล เพื่อพัฒนา นโยบาย ที่สนับสนุนแผนพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น

การเชื่อมโยงกับแผน นโยบายระดับชาติและนานาชาติ

<p>เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ไม่มีความยากจน (SDG 1 : No poverty) 2. ไม่มีคนอดอยาก (SDG 2 : Zero hunger) 3. การมีงานทำและการพัฒนาเศรษฐกิจ (SDG 8 : Decent work and economic growth) 4. ลดความเหลื่อมล้ำ (SDG10 : Reducing inequality) 5. เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน(SDG 11 : Sustainable cities and communities) 6. การพัฒนาแบบทุกภาคส่วนร่วมร่วมนกัน (SDG 17 : Partnership for the goals)
<p>ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580</p>	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาสและความเท่าเทียมกันทางสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 6 ปรับสมดุลและพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ</p>
<p>แผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ</p>	<p>ประเด็นที่ 15 พลังทางสังคม “เสริมสร้างทุนทางสังคม” : ภาควิชาพัฒนาเมืองและชนบทในการพัฒนามากขึ้น ประเด็นที่ 16 ความเสมอภาคและหลักประกันทางสังคม “มาตรการแบบเจาะจงกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะกลุ่ม” : ระบบและกลไกในการให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ประเด็นที่ 21 ต่อด้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ “ป้องกันทุจริตและประพฤติมิชอบ” : ประชาชนมีวัฒนธรรมและพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต</p>
<p>แผนปฏิรูปประเทศไทย</p>	<p>11 ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ “ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการต่อต้านการทุจริต” เป้าหมาย : (1) เครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมและมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในท้องที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ (2) ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีความซื่อสัตย์สุจริต</p>
<p>แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13</p>	<p>หมวดหมู่ที่ 9 ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และคนไทยทุกคนมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอเหมาะสม หมวดหมู่ที่ 13 ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน</p>
<p>แผน/นโยบายที่เกี่ยวข้อง</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) กระทรวง พม. 2. แผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานระบบคลองและการพัฒนาชุมชนริมคลองเปรมประชากร (พ.ศ. 2562 – 2570) กระทรวงมหาดไทย 3. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) 11 ทำให้เมืองและการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มีความครอบคลุมปลอดภัย มีภูมิทัศน์และยั่งยืน 4. นโยบายรัฐบาล การพัฒนาความเข้มแข็งจากฐานราก

แผนงาน/โครงการ	ผลสัมฤทธิ์ที่ประชาชนได้รับ
<p>การสนับสนุนการพัฒนา ชุมชนท้องถิ่น โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง</p>	<p>ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดทำแผนพัฒนาระดับตำบล/อำเภอ/จังหวัด/ กลุ่มจังหวัด/ภาค เชื่อมโยงกับหน่วยงานหรือภาคีพัฒนาในพื้นที่ อย่างเป็นรูปธรรม เกิดการบูรณาการยกระดับพื้นที่รูปธรรมการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น</p>
<p>การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและคุณภาพชีวิต ชุมชนท้องถิ่น โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท</p>	<p>ตำบล/เมือง มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ บนฐานเศรษฐกิจพอเพียง ยกระดับคุณภาพชีวิต คนในชุมชนอยู่ดีมีสุข สามารถพึ่งพาตนเองสู่การพัฒนาและยกระดับวิสาหกิจเพื่อสังคม</p>
<p>การสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท (บ้านมั่นคง/บ้านพอเพียง/ที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง/ที่อยู่อาศัยชั่วคราว)</p>	<p>ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทมีความมั่นคงในการอยู่อาศัยและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น สามารถแก้ปัญหาชุมชนแออัด/ชุมชนบุกรุกและมีสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ ของเมืองและชุมชน</p>

แผนงาน/โครงการ	ผลสัมฤทธิ์ที่ประชาชนได้รับ
โครงการป้องกันและต่อต้านการทุจริต โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน และองค์กรชุมชน	เครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันการทุจริต ในพื้นที่ระดับตำบล/เมือง และจังหวัด เสริมสร้างธรรมาภิบาล เครือข่ายองค์กรชุมชน
สนับสนุนการพัฒนากิจการของ สภาองค์กรชุมชนตำบล <small>การพัฒนาคุณภาพและเสริมสร้างศักยภาพสภาองค์กรชุมชน เป็นกลไกกลางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น</small>	ขบวนองค์กรชุมชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหา และร่วมกำหนดประเด็นสาธารณะ พัฒนาชุมชนท้องถิ่นสู่การจัดการตนเอง
การยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน กองทุนสวัสดิการชุมชน	ชุมชนมีกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นหลักประกันทางสังคมและความมั่นคงในชีวิต ในการดูแลคนทุกช่วงวัยตั้งแต่เกิดจนตายสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
การพัฒนาคุณภาพองค์กรผู้ใช้สินเชื่อ	องค์กรการเงิน/องค์กรผู้ใช้สินเชื่อ/กลุ่มออมทรัพย์/สหกรณ์ มีระบบการบริหารที่ดี มีการบริหารจัดการองค์กรและการเงินอย่างเป็นระบบ
การพัฒนาขีดความสามารถของผู้นำและ คนรุ่นใหม่เข้าสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	ขบวนองค์กรชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพผู้นำ และคนรุ่นใหม่ให้มีคุณภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรชุมชนและขบวนองค์กรชุมชนในการพัฒนาโลก การขับเคลื่อนงานเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น
การยกระดับการใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น	เป็นปัจจุบันและพร้อมใช้งาน เปิดเผยข้อมูล (Open Data) ผ่านเทคโนโลยีและช่องทางต่างๆ และชุมชนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
การพัฒนา วิจัย นวัตกรรมชุมชน จัดการความรู้ และการสื่อสาร	ขบวนองค์กรมีการพัฒนาศักยภาพเป็น "นักจัดการความรู้และสื่อสารชุมชน" ที่สามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ถอดบทเรียน จัดการระบบ และสื่อสารเผยแพร่สู่สาธารณะ และประสานความร่วมมือกับนักวิชาการค้นหาองค์ความรู้ชุมชนผ่านการศึกษาวิจัย

แนวทางการสนับสนุนการทำงานขององค์กรชุมชนในพื้นที่

เปลี่ยนจาก “ผู้รับการพัฒนา” เป็น “พลังในการพัฒนา”
โดยใช้พลังขององค์กรชุมชน เครือข่าย และกลไกการพัฒนาในท้องถิ่น

เป้าหมาย/ทิศทาง การสนับสนุนการขับเคลื่อนขบวนองค์กรชุมชน

ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

- คนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
- ชุมชนท้องถิ่นเป็นเจ้าของในการคิดจัดการปัญหาของตนเอง
- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

กลุ่มจังหวัด

- หนุนการทำงานของจังหวัดให้มีความสามารถในทุกๆ ด้าน
- เอื้ออำนวยขบวนชุมชนและการพัฒนาคุณภาพแผนงาน/โครงการ
- ดำเนินการให้เกิดความสมดุลและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับหน่วยงานภาคีทุกภาคส่วน
- ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการพัฒนาภาคประชาชนของกลุ่มจังหวัด

จังหวัด

- เป็นพื้นที่กลางระดับจังหวัด / พื้นที่ยุทธศาสตร์เพื่อการเปลี่ยนแปลง
- องค์กรชุมชนระดับจังหวัดเข้มแข็ง หนุน/ เอื้ออำนวย การพัฒนาตำบล
- สร้างแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจังหวัด
- โครงสร้างการพัฒนาจังหวัดที่มีคุณภาพ มีพลัง เป็นขบวนถ่วงดุล ได้รับการยอมรับ

ตำบล

- ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งเป็นโครงสร้างการพัฒนาจากฐานราก
- การบริหารจัดการงานพัฒนาที่ครอบคลุมทั่วถึง
- ระบบการผลิตและระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง
- สร้างโอกาสการพัฒนาอย่างเท่าเทียม
- เนื้องานและคุณภาพการพัฒนาเพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลง

เป็นพื้นที่ปฏิบัติการของขบวน มีเป้าหมายตำบลจัดการตนเอง สามารถกำหนดทิศทางและแผนการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่ สร้างพื้นที่บูรณาการระดับสู่การเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่างๆ เช่น **ที่อยู่อาศัย เศรษฐกิจและทุนชุมชน สวัสดิการชุมชน** เป็นต้น

ระดับตำบล/
เมือง

เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเชื่อมโยงสู่แผนยุทธศาสตร์จังหวัด เป็นพื้นที่สำคัญในการเชื่อมโยงงานขบวนทั้งเชิงพื้นที่และเชิงประเด็น มองภาพรวมงบประมาณและเนื้อหาในจังหวัดนั้นๆ

ระดับจังหวัด

เป็นเวทีเชื่อมโยงขบวนของแต่ละจังหวัด ทั้งงานเชิงประเด็น เชิงพื้นที่ เชิงภูมิภาค เพื่อสร้างการเรียนรู้ระหว่างกันและเชื่อมโยงขบวนกรสร้างพลังให้เกิดขึ้น มีความสามารถในการต่อรองและเชื่อมโยงทรัพยากรกับภายนอก

ระดับ
กลุ่มจังหวัด

เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเครือข่ายและขบวนองค์กรชุมชนทั้งเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นงานพัฒนา พัฒนากลไกการทำงาน และสร้างพื้นที่กลาง

ของชุมชนท้องถิ่นในระดับตำบล จังหวัด และกลุ่มจังหวัด ประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาคีพัฒนา พัฒนาและสร้างรูปธรรมโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง สร้างทีมทำงานร่วม(ผู้นำขบวนชุมชนและผู้ปฏิบัติงาน)สนับสนุนและติดตามความคืบหน้าและสนับสนุนงบประมาณ

ระดับภาค

การขับเคลื่อนงานพัฒนา
ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท : ผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบทมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย

หลักคิดสำคัญ

- องค์กรชุมชนเป็นแกนหลัก
- สร้างสังคมมั่นคงในเรื่องที่ดินและที่อยู่อาศัย
- สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
- วางแผนการแก้ไขปัญหาระดับเมือง
- รูปแบบและแนวทางการแก้ไขปัญหาระดับเมืองที่หลากหลายน

หลักการดำเนินโครงการ

- ชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเป็น “เจ้าของโครงการ” ทำงานร่วมกับหน่วยงานท้องถิ่นและภาคี
- พอช. ทำหน้าที่สนับสนุนเชื่อมโยงท้องถิ่นและชุมชนร่วมกัน ดำเนินการ
- ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยของ คนจนตาม พ.ร.บ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542
- เชื่อมโยงแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินผู้มีรายได้น้อย ในเมืองและชนบท ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

ขั้นตอนการจัดทำโครงการบ้านมั่นคง ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 1-3 ปี (ขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนและการจัดหาที่ดิน)

**1 บ้านมั่นคงเมืองและชนบท :
บ้านที่มากกว่าคำว่าบ้าน**

การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท เป็นรูปแบบการพัฒนาแนวทางใหม่ ที่มุ่งให้ชุมชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา และบริหารจัดการชุมชนของตนเอง โดยภาครัฐ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน บริหารจัดการด้านที่อยู่อาศัย และพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกันของคนในชุมชน

**2 การพัฒนาที่อยู่อาศัย
ชุมชนริมคลอง**

เป็นการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาลในการกำหนด มาตรการจัดระเบียบและแก้ไขปัญหาชุมชนแออัดและการสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับคนจนและคนรายได้น้อย จากการสนับสนุนโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย ก่อให้เกิดระบบจัดการรวมในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์ และสหกรณ์ และเกิดการแก้ไขปัญหาการรุกรานของ ชุมชนริมคลองและพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยผู้มีรายได้น้อย สามารถมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง มีระบบสาธารณสุข สาธารณูปการและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยกับวิถีชีวิต และความสามารถในการใช้จ่ายของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนสถานะจากผู้ถูกขับไล่/ก่อสร้างไม่ ถูกต้องตามกฎหมาย เป็น “ผู้อยู่อาศัยถูกกฎหมาย”

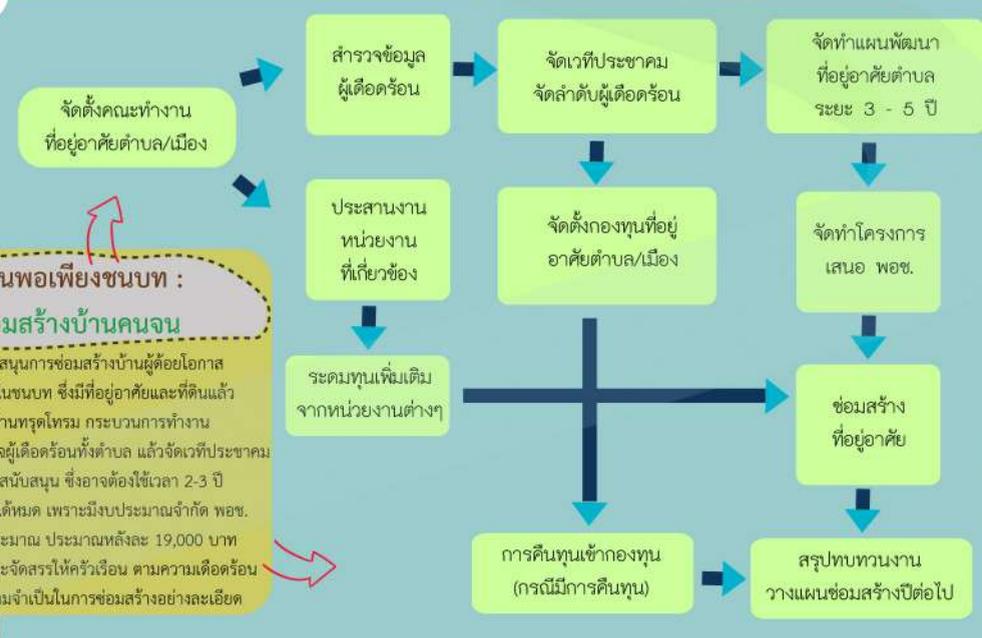
**3 บ้านสำหรับผู้ประสบภัย
และการจัดการภัยพิบัติ**

พอช. เริ่มโครงการช่วยเหลือชุมชนผู้ประสบ ภัยพิบัติ การถูกไล่หรือโดยเจ้าของที่ดิน(รัฐหรือเอกชน) ตั้งแต่ปี 2559 ส่งผลให้กลุ่มคนด้อยโอกาส หรือคนจน ที่สุดในสังคมและเป็นผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเร่งด่วน/ เฉพาะหน้า จากกรณีเพลิงไหม้ ไล่อ้อ หรือต้องรื้อย้าย ได้รับการดูแลในการมีที่อยู่อาศัยรองรับเฉพาะหน้า และได้รับโอกาสในการพัฒนา เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยที่มั่นคงต่อไป

**4 บ้านพอเพียงชนบท :
ซ่อมสร้างบ้านคนจน**

เป็นการสนับสนุนการซ่อมสร้างบ้านผู้ด้อยโอกาส ผู้มีรายได้น้อยในชนบท ซึ่งมีที่อยู่อาศัยและที่ดินแล้ว แต่สภาพบ้านทรุดโทรม กระบวนการทำงาน จะเริ่มด้วยการสำรวจผู้เดือดร้อนทั้งตำบล แล้วจัดเวทีประชาคม จัดลำดับการสนับสนุน ซึ่งอาจต้องใช้เวลา 2-3 ปี จึงจะดำเนินการได้หมด เพราะมีงบประมาณจำกัด พอช. สนับสนุนงบประมาณ ประมาณหลังละ 19,000 บาท โดยองค์กรชุมชนจะจัดสรรให้ครัวเรือน ตามความเดือดร้อน มีการสำรวจความจำเป็นในการซ่อมสร้างอย่างละเอียด

กระบวนการทำงาน “โครงการบ้านพอเพียงชนบท”

สภาองค์กรชุมชน : เวทีกลางสร้างชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง

สภาอนุบาล ให้ชุมชนเข้มแข็ง

- (1) เป็นองค์กรที่มีสถานะ มีกติกา มีบทบาท ภารกิจ ในการทำงานที่ชัดเจน
- (2) เชื่อมโยงองค์กรชุมชนและภาคีพัฒนาต่างๆ ให้มาทำงานด้วยกัน
- (3) วางแผนและทำงานภายใต้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องขึ้นต่อแหล่งทุนและองค์กรสนับสนุน
- (4) ทำงานอย่างเป็นองค์รวม ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ โดยถือเอาความดี ้องการและประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็น หลัก

เจตนารมณ์สภาองค์กรชุมชน

สภาองค์กรชุมชนจัดตั้งขึ้นตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เพื่อให้ “ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของท้องถิ่น การสร้างประชาธิปไตย ระบบธรรมาภิบาล และการพัฒนาประเทศ”

ทำการจัดแจ้งกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน/ตำบลให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เพื่อเป็นเวทีกลางในการเชื่อมโยงทุกภาคในพื้นที่มาทำงานร่วมกัน โดยมีกติกาของสภาชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีระบบฐานข้อมูลตำบล เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนา และแก้ปัญหาให้กับคนในตำบล

กลไกการสนับสนุนการดำเนินงาน “สภาองค์กรชุมชน”

ที่ประชุม
ในระดับชาติ

คณะกรรมการ ดำเนินการ	ดำเนินงานต่างๆ ตามมาตรา 32 ของ พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551	จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีและงบประมาณ เสนอต่อ พอช.	สนับสนุนการศึกษาวิจัย รวบรวมข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนิน กิจการสภาองค์กรชุมชน	ประสานสนับสนุน ความร่วมมือกับหน่วยงาน ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
คณะผู้ตรวจสอบกิจการ สภาองค์กรชุมชน	ตรวจสอบกิจการ และการดำเนินงาน สภาองค์กรชุมชน	ตรวจสอบงบประมาณ และการดำเนินงาน สภาองค์กรชุมชน	ตรวจสอบกติกา ที่ประชุมในระดับชาติ	ตรวจสอบการปฏิบัติตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551

กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน และวิธีการงบประมาณ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนกิจการ สภาองค์กรชุมชน	สนับสนุนการศึกษาวิจัย รวบรวมข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ ต่อการดำเนินกิจการ สภาองค์กรชุมชน	ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อ พอช. เพื่อสนับสนุนการ พัฒนาความเข้มแข็งของ สภาองค์กรชุมชน	ประสานสนับสนุนความร่วมมือ กับหน่วยงานภาคส่วน ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุน ภารกิจสภาองค์กรชุมชน
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปฏิบัติการต่างๆ	การบริหารจัดการ อย่างมีส่วนร่วม	การพัฒนาศักยภาพ แกนนำและคนรุ่นใหม่	การจัดการความรู้และ การสื่อสารสู่สาธารณะ

การป้องกันและต่อต้านการทุจริตโดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรชุมชน : เปลี่ยนภาคประชาชนเป็นพลังพลเมือง

ด้วยแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ฉบับปรับปรุงให้ความสำคัญกับกิจกรรมปฏิรูปที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประชาชนอย่างมีนัยสำคัญ (Big Rock) โดยกิจกรรมปฏิรูปที่ 1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการต่อต้านการทุจริต กำหนดให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการทำงานร่วมกับเครือข่ายภาคประชาชน องค์กรชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการหล่อหลอมพฤติกรรม “คน” ทุกกลุ่มในสังคมให้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตนำไปสู่ “การสร้างวัฒนธรรมสุจริตพร้อมกับการต่อต้านการทุจริต” โดยเกิดคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรชุมชนต่อต้านการทุจริตระดับตำบล สู่การเปลี่ยนแปลงความคิดของเครือข่ายภาคประชาชนว่า “การต่อต้านการทุจริตไม่ใช่ภาระ แต่เป็นภารกิจ” ที่ต้องร่วมกันดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคม

สวัสดิการชุมชน : สร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของคนในชุมชน

หลักคิดสำคัญ

สวัสดิการชุมชน คือ การสร้างหลักประกัน

การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ของคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย

ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย

ตามสภาพชุมชน เพื่อให้เกิดความอยู่เย็นเป็นสุข

บนหลักการพึ่งตนเอง “การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี” และสร้างความร่วมมือ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมาย เพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง จัดการตนเอง

หลักการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน

- เป็นกองทุนของชุมชน บริหารโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชนจัดตั้งขึ้นโดยความพร้อมและความสมัครใจร่วมกันของชุมชน
- เป้าหมายของกองทุนสวัสดิการชุมชนคือการสร้างหลักประกันความมั่นคงและการอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในชุมชน เงินเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนา
- เงินสมทบจากสมาชิกเป็นเงินกองทุน เพื่อการจัดสวัสดิการดูแลช่วยเหลือกันในชุมชน ไม่ใช่เงินออมที่สมาชิกจะถอนคืนได้

8 ขั้นตอน การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

1 การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน

- 1) ประชุมแกนนำ
- 2) ชักชวนผู้สนใจเข้าร่วมรับฟังหลักคิด
- 3) ประชุมจัดตั้ง : ทำความเข้าใจหลักคิด กำหนดโครงสร้าง กำหนดแนวทาง ร่างระเบียบ คัดเลือกกรรมการ รับสมัครสมาชิกและสมาชิกจ่ายเงินสมทบ
- 4) คณะกรรมการประชุม แนวทางในการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชน
- 5) จัดประชุมใหญ่สมาชิก ครั้งที่ 1 (ภายใน 6 เดือน)

2 แนวทางการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบล

การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนให้มีคุณภาพ นอกจากจะต้องเข้าใจหลักคิด เจตนารมณ์ อุดมการณ์ เป้าหมายและหลักการสำคัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนแล้ว ต้องมีการจัดระบบการบริหารงานและการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วย 1) มีระบบบัญชีที่ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน 2) มีการปิดบัญชี : รายเดือน รายปี งบดุลประจำปี และมีการตรวจสอบ 3) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการจัดทำระบบบัญชีการเงิน

3 มีระบบการบริหารการเงินที่สุจริต ปลอดภัย มั่นคง เกิดประโยชน์สูงสุด โดยมีการดำเนินการ

4 มีระบบข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สามารถใช้ในการบริหารพัฒนากองทุน รายงานและสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้อง

5 มีข้อบังคับ/ระเบียบ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการกองทุน

6 มีคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการ

7 มีสมาชิก

8 มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก

เศรษฐกิจชุมชน : สร้างศักยภาพการดำรงกิจขององค์กรชุมชน

ความหมายของเศรษฐกิจฐานราก

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่ต้องสามารถพึ่งตนเอง เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีคุณธรรม มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน เป็นระบบที่มีลักษณะสร้างความเข้มแข็ง และสร้างความสัมพันธ์ทางแนวราบกับเศรษฐกิจแบบปัจเจก ในระบบที่มีลักษณะความร่วมมือ เป็นหุ้นส่วนร่วมกัน เพื่อพาสังคมไทยไปสู่ความยั่งยืน (นางสาวสมสุข บุญยะบัญชา ที่ปรึกษาคณะทำงานขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก)

ความหมายของแผนธุรกิจเพื่อชุมชน (Community Business Model Canvas : CBMC)

“แผนธุรกิจเพื่อชุมชน” คือ การออกแบบแผนการดำเนินงานจัดการธุรกิจเพื่อชุมชนแบบองค์รวม (CBMC Holistic Management) ที่เกิดจากแบบจำลองทางธุรกิจเพื่อชุมชนที่เรียกว่า Community Business Model Canvas หรือ CBMC โดยให้ความสำคัญกับการเพิ่มขีดความสามารถของผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อชุมชน(Capacity Building) ทั้งในด้านการปรับเปลี่ยนความคิด(Mindset) และการเพิ่มทักษะความสามารถเฉพาะด้าน(Skillset)ประกอบด้วย การยกระดับความรู้ (Knowledge : K) การพัฒนาทักษะ (Skill : S) และการสร้างเครือข่าย (Network : N) โดยมีแบบจำลองทางธุรกิจ และแผนการดำเนินงาน (Business Model & Operation plan) เป็นเครื่องมือ หรือเรียกสั้นๆ ว่า การพัฒนา KSNB

การพัฒนาตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง

ตามที่ พอช. และขบวนชุมชน ได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองเต็มพื้นที่ ในปี 2579 ไว้นั้น มีคำถามว่าแล้วจะรู้ได้อย่างไรว่า “ชุมชนเข้มแข็งมีคุณลักษณะอย่างไร?” พอช. และขบวนชุมชนจึงได้พัฒนา “กรอบตัวชี้วัดชุมชนเข้มแข็ง” ที่บ่งชี้ความเข้มแข็งชุมชน 4 มิติ คือ (1) การพัฒนาคุณภาพคน (2) ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน (3) การแก้ปัญหาของชุมชนและการพัฒนาคุณภาพชีวิต (4) การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับหน่วยงานและการเปลี่ยนแปลงนโยบาย ภายใต้กรอบดังกล่าวชุมชนต่างๆ สามารถนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่

เป้าหมาย

- สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ “ชุมชนเข้มแข็ง”
- ปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดที่เน้นเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ
- เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการพัฒนาของชุมชน

วัตถุประสงค์

- เป็นเครื่องมือให้ตำบลนำไปใช้ประเมินตนเอง ให้เห็นจุดแข็ง จุดอ่อน และศักยภาพของตำบล
- ข้อมูลจากการประเมินตนเองของตำบลมาจัดทำแผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- สร้างการเรียนรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนดำเนินการ

1

สมาชิกในตำบลจากหลากหลายกลุ่มอาชีพ ช่วงวัย ประเด็นงาน อย่างน้อย 15 คน จัดวงปรึกษาหารือกันเพื่อประเมินตนเองตามแบบประเมินตัวชี้วัดตำบลต้นแบบชุมชนเข้มแข็ง 1 ตำบล ต่อ 1 แบบประเมิน

2

ตำบลจัดส่งแบบประเมินฯ มาที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน หรือ พอช.

3

พอช. ประมวลผลการประเมินตนเองของตำบล ส่งกลับไปยังตำบล

4

ตำบลนำข้อมูลจากการประเมินตนเองกลับมาทบทวน ปรับปรุงหรือจัดทำแผนพัฒนาตำบล/แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

5

ตำบลดำเนินการตามแผนพัฒนาตำบล/แผนพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และนำแผนเชื่อมโยงการทำงานพัฒนากับหน่วยงานภาคีท้องถิ่น ท้องถิ่น

ติดต่อเรา

พอช - CODI

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

912 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพฯ 10240

โทรศัพท์ 0-2378-8300 โทรสาร 0-2378-8376

E-mail : codi@codi.or.th , Website : <http://www.codi.or.th>